

SOEVEREINITEIT & SOLIDARITEIT

e-nieuwsbrief van de Vlaams-Socialistische Beweging

Voetbal een feest...?

In deze nieuwsbrief:

- * Verengelsing van het onderwijs (blz. 2)
- * Voetbalcommercie en onderwijs (blz. 8)
- * Enige nabeschouwingen bij de verkiezingen (blz. 9)
- * Een afspraak met Daens (blz. 13)
- * Victor Brunclair (blz. 17)
- * Colofon en kalender (blz. 22)

Verengelsing van het onderwijs: symptoom van vermarkting

Het lijkt bijna traditie te worden: wanneer het school- of academiejaar begint of eindigt, staat er altijd wel iemand (politicus, 'onderwijsmens', ondernemer, expert,...) op om ervoor te pleiten dat we eindelijk de enggeestige, Vlaamse benadering inzake de onderwijstaal zouden moeten laten varen. De vervlaamsing van de Gentse hogeschool, Leuven Vlaams,... dat was allemaal wel nuttig in de geest van de tijd, zo luidt het (als er al de moeite gedaan wordt dieper in te gaan op de historische context), maar de tijden zijn nu eenmaal veranderd. Ditmaal was het de beurt aan Anne de Paepe, rector van de Universiteit Gent, om de discussie aan te zwengelen, daarin onmiddellijk gevolgd door het Verbond van Belgische Ondernemingen.

Wij hebben toch onze bedenkingen bij deze evolutie, en niet alleen vanuit een 'traditionele' Vlaamsgezinde taalreflex maar vooral vanuit onze linkse achtergrond. Zoals onderzoeker Frank van Splunder opmerkt (DS 17/06/2014), zonder er evenwel ook maar een klein geluidje van verzet bij te laten horen: “Overigens wordt het onderwijs niet alleen steeds internationaler georganiseerd, maar ook marktgericht. Het is niet toevallig dat het Engels meestal gepropageerd wordt vanuit (neo)liberale hoek: het Engels is de taal van de 'onderwijsmarkt'.” Dat is trouwens ook waar De Paepe's argumenten op neer komen: “Alleen zo kunnen we internationaal meetellen!” Het gegeven dat buitenlands (en ander) personeel dat aan door de Vlaamse Gemeenschap gesubsidieerde universiteiten komt doceren, het Nederlands moet beheersen, zou teveel talent ervan weerhouden voor een carrière(stukje) in Vlaanderen te kiezen, zo luidt het. Daaraan wordt dan al gauw een ander argument verbonden, namelijk dat dit de zoektocht naar buitenlandse studenten zou verhinderen.

Volgens ons is het niet de primaire taak van het Vlaamse onderwijs om te concurreren op een geïnternationaliseerde markt, maar om Vlaanderen te voorzien van kwaliteitsvol onderwijs, die de Vlaamse jeugd opleidt om zelfstandige en kritische burgers te worden. Uiteraard is kennis van het Engels daarbij belangrijk; het zou onzinnig zijn dat te ontkennen, al verschilt dat belang natuurlijk van discipline tot discipline. Maar dat hoeft nog geen reden te zijn om het onderwijs zelf te

verengelsen. Het lijkt evident dat iemand die een diploma Engelse taal- en letterkunde op zak heeft, zich kan uitdrukken in literair verantwoord Engels, maar volstaat een goede algemene kennis en kennis van de vakspecifieke termen al niet voor bv. een ingenieur? Het valt te begrijpen dat de bedrijfswereld, vanuit haar eng economische logica, het Nederlands niettemin als een kostenpost beschouwt, zelfs al zou de extra kost ervan op minder dan één euro uitkomen, maar daarom moeten wij als maatschappij ze daarin nog niet te volgen. En indien het niveau van het Engels van de Vlaamse studenten ondermaats blijkt, zijn er nog andere manieren denkbaar om dit op te krikken.

Daarnaast is de internationale profilering van universiteiten vooral afhankelijk van specialisatieopleidingen en onderzoekscentra. Verengelsing van de opleidingen op bachelor- en masterniveau is daartoe niet noodzakelijk. Buitenlandse studenten die zich voor hun basisvorming inschrijven in onze universiteiten, zijn vooral betrekkelijk zwakke studenten die vaak niet door hun nationale selectiecriteria heengeraken. Een opleiding in het Engels aanbieden, zou daar allicht weinig veranderen en ook die zwakkere studenten, wier moedertaal vaak ook niet het Engels is, niet noodzakelijk veel helpen. En de idee dat we, door te verengelsing, snel de eerste keuze zullen worden voor de uitmuntende (en financieel gefortuneerde) Engelstalige studenten, is, gezien de scherpe concurrentie van de gevestigde waarden in Engelstalige landen, ongetwijfeld niet meer dan een illusie.

Evenzeer kan men zich afvragen of we überhaupt wel willen meewerken aan de tendens waarin academici meer tijd spenderen in het trachten te publiceren van kleine artikels in Engelstalige tijdschriften dan in zowel het onderricht als in het fundamentele onderzoek. Deze publicatiedruk heeft een negatief effect op zowel de werkomstandigheden als op de onderzoekskwaliteit, zo getuigen steeds meer jonge wetenschappers – en mevrouw De Paepe was het met hen eens toen zij verkozen trachtte te geraken. Zelfs aan de menswetenschappen wordt het publicatiemodel van de natuurwetenschappen opgedrongen (nl. zo vaak mogelijk publiceren in Engelstalige vaktijdschriften, met veel co-auteurs), terwijl net daar veel fundamentele kennis werd verspreid in monografieën van 'weinigschrijvers', in lokale talen (het waarlijk belangwekkende vindt uiteindelijk toch zijn weg in vertaalde vorm). Ook heeft de academicus een vulgariserende plicht tegenover het publiek dat hem of haar

subsidieert – en dat gebeurt per definitie hoofdzakelijk in de taal van dat publiek. Of willen wij dan echt een academisch model dat zich beperkt tot ofwel ivorentorenonderzoek, ofwel 'nuttig' onderwijs, waarbij wat nuttig is bepaald wordt door het donerende bedrijfsleven?

Overigens houdt de huidige overdreven aandacht voor het Engels ook een verschraling in. Waar Vlaanderen zich om steeds onduidelijkere redenen graag beroept op zijn talenkennis, lijkt die talenkennis zich steeds meer te beperken tot net dat Engels, een taal die ondertussen zowat iedere hogeropgeleide in Europa zo min of meer wel kan imiteren. Voor steeds meer studenten, echter, blijkt het verwerken van een tekst in het Frans of het Duits een enorme uitdaging, en steeds minder worden ze daar ook effectief toe uitgedaagd door onze universiteiten. Is énkél Engels als tweede taal dan echt zo een uitzonderlijke troef op de internationale arbeidsmarkt – waar overigens nog steeds een minderheid van de afgestudeerden op belandt? (En gelukkig maar, trouwens. Willen we echt naar een toestand waarin grote massa's van onze bevolking verplicht wordt om den brode zijn hun heil in het buitenland te zoeken?)

Ook op wetenschappelijk vlak dreigt de verengelsing van zowel het onderwijs als de basistalenkennis van de studenten tot een verschraling te leiden, en niet enkel in de menswetenschappen. Zo zei prof. Jos Devreese, emeritus hoogleraar fysica in Antwerpen en Eindhoven, enkele jaren geleden in een interview al: “Belangrijk is ook de factor diversiteit. In de theoretische fysica, bijvoorbeeld, beschouw ik de afleidingen van de Franse school met Pierre-Simon Laplace en Joseph Louis Lagrange als poëzie. De Duitse school brengt meer doorwrochte bewijsvoeringen. Die veelheid van stijlen is vruchtbaarder voor de wetenschapsontwikkeling dan een beperking tot bijvoorbeeld enkel de Angelsaksische benadering.”¹ (Deze verschraling valt trouwens ook te merken in het bronnenbestek waar de gemiddelde Vlaamse journalist over lijkt te beschikken.)

Ten slotte, en allicht belangrijker, dreigt een verengelsing ook te leiden tot een verschraling op het niveau van de kwaliteit van het onderwijs. Hoe je het draait of keert, zowel les geven als les krijgen in een andere

¹ <http://www.knack.be/nieuws/wetenschap/pleidooi-tegen-meer-verengelsing-van-het-hoger-onderwijs/article-normal-10199.html>

taal dan je moedertaal leidt er hoe dan ook toe dat je je uitdrukkingsmogelijkheden beperkt: wie als Nederlandstalige in het Engels les krijgt van een andere Nederlandstalige, krijgt informatie die reeds tweemaal door een 'taalfilter' is verarmd. Sowieso leidt de overgang van middelbaar naar universitair onderwijs tot een taalsprong (van 'normaal' naar academisch taalgebruik en vakjargon); de verengelsing van het hoger onderwijs zou daar nog een extra hindernis aan toevoegen.

Wat de buitenlandse studenten betreft, kan men opnieuw dezelfde vraag stellen: is een onderwijslandschap waarin universiteiten elkaar beconcurreren om de meeste buitenlandse studenten binnen te halen, eigenlijk iets waar wij als maatschappij voor willen kiezen? Uiteraard zijn die van harte welkom, maar de enige reden waarin het denkbaar is dat dit belangrijk zou zijn voor de universiteiten, is omwille van de inkomsten die zij voor de universiteit in kwestie genereren. Maar dan kan men zich de vraag stellen of wij wel een onderwijs willen dat leeft van de hoge inschrijvingsgelden en bedrijfsdonaties – kortom, het Angelsaksische model. Wij opteren eerder voor een model van zo laag mogelijke inschrijvingsgelden, dankzij rijkelijke financiering door de gemeenschap. Omdat een sterk, kwaliteitsvol en van het bedrijfsleven onafhankelijk onderwijs in het belang van die gemeenschap is. Overigens is het nu reeds toegestaan buitenlandse studenten onderwijs in een andere taal aan te bieden.

De 'Erasmussers' moet men er in ieder geval niet bijsleuren. Immers, de reden waarom dergelijke uitwisselingsprogramma's bestaan, is net om de jeugd de kans te geven andere culturen te leren kennen. Dat kun je niet als je hen opsluit in een Engelstalige cocon. Het is inderdaad zo, dat er jaarlijks talloze Vlaamse studenten naar pakweg Hongarije of Zweden trekken zonder na afloop van hun verblijf een zin in het Hongaars resp. Zweeds te kunnen uitbrengen, maar dat lijkt misschien eerder een aanleiding om dergelijke programma's praktisch te herdenken dan om het onderwijs te verengelsen.

Het valt ook te vrezen dat een verengelsing van het hoger onderwijs voor een (excusez le mot) *trickle down*-effect zal zorgen: aangezien hun universitair onderricht allicht in het Engels zal verlopen, is het dan niet verstandiger om onze leerlingen al tijdens het middelbaar onderwijs onder te dompelen in het Engels? En – waarom niet? – in een later

stadium reeds op de lagere schoolbanken? Het lijkt er trouwens op dat de eerste stap is gezet: vanaf 1 september mogen 17 Vlaamse scholen een aantal vakken in “een andere taal” doceren (hetgeen de facto vooral het Engels zal zijn, en eventueel, om andere ideologische redenen, het Frans). Op dit ogenblik bestaat er wel nog de verplichting om, voor wie dat wil, het vak ook te voorzien in dat “voorbijgestreefde” Nederlands – maar hoelang zal het duren voor de schooldirecties zullen klagen over de meerkosten die dat teweegbrengt en de druk om deze verplichting af te schaffen zullen opvoeren (of zelfs de leerlingen en hun ouders onder druk zetten om dit recht niet te gebruiken)?

Al is het zeer goed mogelijk dat zich dit slechts in een beperkt aantal elitescholen zal doorzetten, die niet eens noodzakelijkerwijs door hun kostprijs die status moeten verkrijgen, maar louter doordat ze gefrequenteerd worden door de kinderen van hogeropgeleiden, die wel de mogelijkheden hebben hun kinderen in het Engels te begeleiden. Er zou met andere woorden nog een nieuwe manier ontstaan waarop het onderwijs de sociale ongelijkheid in de samenleving reproduceert – dit terwijl het Vlaamse onderwijs daar reeds een beschamende kampioen in is. Het hoeft ook geen betoog dat de sprong naar het verengelse hoger onderwijs eenvoudiger zal zijn voor de kinderen van die elitescholen en van ouders die in staat zijn kinderen in hun verwerving van de Engelste taal te ondersteunen dan voor kinderen die niet in die situatie zitten.

Dit kan bijzonder problematisch zijn voor kinderen met een recente migratieachtergrond, voor wie het Engels dan minstens hun derde taal wordt, naast het Nederlands van de omgeving en hun moedertaal, en dit terwijl de Vlaamse maatschappij er de afgelopen jaren steeds zwaarder is op gaan hameren dat migranten het Nederlands onder de knie moeten gaan krijgen (waarbij wel moet worden gezegd dat er een grotere tolerantie lijkt te zijn voor rijke westerse expats dan voor de in sociaal minder hoog aanzien staande Afghanen). Worden allochtonen straks de enigen in Vlaanderen van wie we nog verwachten dat ze Nederlands spreken?

Eerder dan te klagen over het zogeheten nadelige effect die de Vlaamse taalstrijd zou hebben op onze openheid voor het Engels, zouden we die erfenis dankbaar moeten zijn, omdat ze ervoor zorgt dat een aantal drogredenen zeer herkenbaar in de oren klinkt: zonder

Engels/Frans sta je nergens in de wereld (alsof iemand ervoor pleit het onderwijs van het Engels dan maar af te schaffen), het Nederlands zou niet geschikt zijn voor hoger onderwijs...² Tachtig jaar ervaring hebben geleerd dat het wel degelijk mogelijk is kwaliteitsvol onderwijs te leveren en aan onderzoek te doen in het Nederlands; er is geen reden om aan te nemen dat er iets inherent aan het Nederlands is veranderd wat dit onmogelijk zou maken. Verengelsing dringt zich slechts op indien men zich neerlegt bij de neoliberale beginselen.

² Het geloof in het meer of minder geschikt zijn voor wetenschapsbeoefening en onderwijs van een bepaalde taal berust noodzakelijkerwijs op één of meerdere misverstanden. Bekend zijn o.m. de gedachte dat een complexere grammatica op een complexer redeneervermogen duidt (Is de wetenschap in het Russisch, met zijn naamvallensysteem, dan zover gevorderd op die in het Engels, dat slechts een residu in het geval van de persoonlijke voornaamwoorden heeft behouden? Of is het analytische gehalte van het Engels – en het Nederlands! - net een comparatief voordeel? Hoe meet je überhaupt grammaticale complexiteit?). Een ander is de misvatting dat talen al dan niet geschikt zijn op basis van hun woordenschat. Wie zulks beweert, keert een cruciale causale relatie om: een taal wordt niet gekozen voor de wetenschap *omdat* hij over een bepaalde woordenschat beschikt, maar beschikt over een bepaalde woordenschat net *doordat* hij voor dat domein van het leven wordt gebruikt. Dankzij het gebruik in die context ontstaat de nood om vakspecifieke terminologie te ontwikkelen – door ontlending, neologismen of combinaties daarvan.

WK

Moet alles wijken voor de voetbalcommercie, ook het onderwijs?

Dat alle registers opengetrokken worden om de commercie van het wereldkampioenschap voetbal te laten draaien, zal niemand ontgaan zijn. Nu draagt ook Minister van Onderwijs Pascal Smet zijn beschamend steentje bij: hij moedigt jongeren aan om vroegtijdig de scholen te verlaten en al tijdens het schooljaar naar Brazilië te trekken om het er het WK te gaan bijwonen. Volgens minister Smet kadert het WK2014 immers in de eindtermen van het onderwijs.

We gaan zeker niet ontkennen dat er in Brazilië geen enorm waardevolle levenslessen kunnen opgedaan worden. Weliswaar niet door te gaan joelen voor de Rode Duivels, maar door de favelas van Rio de Janeiro in te trekken, en er te praten met de lokale bevolking. Om er te constateren dat er tienduizenden mensen uit hun huizen verjaagd zijn om plaats te maken voor de infrastructuur van het WK (volgens opposanten zijn er 170.000 uit hun huizen gezet, de regering houdt het op "slechts" 20.000). Je kan er vaststellen dat de Braziliaanse overheid miljarden kan vrijmaken voor de voetbalbond en haar hele schare sponsors blij te maken, maar niet in staat is om te voorzien in een reeks basisbehoeften voor de bevolking. Dat de 'voetbalgoden' fortuinen verdienen, dat er geld is voor luxueuze overnachting voor de WK-toeristen, maar dat de lokale bevolking er de prijs voor betaalt.

In plaats van alles in het werk te stellen om de geldmolen van het WK draaiende te houden, zouden we van een Minister van Onderwijs toch een andere houding verwachten: boycot dat wereldkampioenschap en laat de jongeren ontdekken wat er écht gaande is in Brazilië. En leer ze kennismaken met de diverse protestbewegingen tegen dit schaamteloze wereldkampioenschap.

05/25/14

Enige nabeschoouwingen bij de verkiezingen

Traditiegetrouw blikken politieke bewegingen na afloop van een stembusronde terug op de resultaten ervan. De V-SB zal zich dan maar inschrijven in deze traditie. Dit gezegd zijnde, zullen we ons trachten te onthouden (letterlijk) partij te kiezen – net zoals we niet opgeroepen hebben om voor deze of gene partij te kiezen. We vertrouwen erop dat onze lezers volwassen genoeg zijn om geen behoefte meer te hebben aan dergelijk gepreek van op de kansel.

We kunnen daarbij vermoeden dat de volgende regering, of de N-VA en de PS daar nu al dan niet aan deelnemen, niet zal bijdragen noch aan het verkrijgen van een soeverein Vlaanderen, noch aan een beleid dat de noden van de Vlaamse bevolking centraal stelt. De verhouding tussen de regeringspartijen en de collectieve oppositie is immers grosso modo dezelfde gebleven (zonder dat daarom kan worden gezegd dat er geen stemmen zijn 'uitgewisseld' tussen regeringspartijen en oppositiepartijen). Daarenboven heeft de grote winnaar een campagne gevoerd die vooral getaxeerd was op 'het sociaal-economische' en niet op 'het communautaire' (een artificiële scheiding die maar moeilijk te slechten lijkt), en de door die partij voorgestelde verandering sloeg niet zozeer om een fundamentele ommezwaai van de koers maar om een efficiënter uitvoeren ervan. Zo wordt de N-VA dan weer geloofd en verfoeid omdat het al dan niet de index wil afschaffen, maar worden we geacht te vergeten hoe deze ondertussen reeds al door anderen flink is uitgehoud.

De ene afbraakregering zal waarschijnlijk de andere opvolgen, al zal die zich misschien eufemistisch 'herstelregering' noemen en zullen we misschien wat minder via belastingen en wat meer rechtstreeks mogen betalen. De daadwerkelijke koers zal neoliberaal blijven, en gedicteerd vanuit de Europese cenakels. Economisch zal het beleid er dus allicht niet Vlaamsgezinder op worden. We kunnen slechts hopen dat er onder de N-VA-verkozenen nog genoeg zullen zijn die op zijn minst op 'communautair' vlak België het vuur aan de schenen zullen leggen, op alle niveaus. Hopelijk zullen zij zich niet geremd voelen door hun regerende partijgenoten en zich niet, zoals de sociaal-democraten in sociaal-economische kwesties, verschuilen achter de bewering dat het zonder hen nog erger was geweest (cfr. de verengelsing van het onderwijs).

Aan de linkerkant is het duidelijk dat de PvdA haar positie als marktleider versterkt. Nochtans slaagt zij er in Vlaanderen (in tegenstelling tot in Wallonië) niet in om verkozen te halen, behalve dan op het niveau van de Brusselse

Hoofdstedelijke Raad. Uiteraard kunnen er veel vragen worden gesteld bij deze partij, zoals bijvoorbeeld:

- Waarom kiest zij in Brussel (ondanks het achtergrond van een groot deel van haar 'politieke personeel') resoluut voor een Franstalig profiel, ondanks het gegeven dat ze zelf graag wentelt in haar positie als 'enige' tweetalige partij, ondanks het klassenkarakter van de verfransing van Brussel en ondanks het gegeven het haar mogelijk een sterkere positie in de Brusselse Hoofdstedelijke Raad zou hebben opgeleverd indien ze net enkel een Nederlandstalige lijst had ingediend? (Immers, als aan Nederlandstalige mag worden gevraagd om massaal voor een Franstalige partij te stemmen, waarom zou het omgekeerde niet mogen?)
- Waarom weigerde zij in de verkiezingen voor de Brusselse Hoofdstedelijke Raad een lijstverbinding aan te gaan met andere linkse lijsten zoals Gauches communes, maar stond zij er wel open voor lijstverbindingen met fenomenen als de BUB, deels neo-dinaso-vereniging en deels carnavalsgroep? Is het niet tijd om het linkse sectarisme vaarwel te zeggen?
- Hoe moet de inhoudelijke evolutie sinds 2008 worden beoordeeld? Is het geen tijd hierover klare wijn te schenken? Gaat het om een waarachtige inhoudelijke herbronning of blijft het beperkt tot een cosmetische operatie? En, als het inderdaad om een inhoudelijke verandering gaat, in hoeverre wordt dan weer de weg opengezet naar een volledige sociaal-democratisering, waarbij slechts een ouderwets 'kampisme' in de retoriek zouden moeten herinneren aan de revolutionairdere tijden?
- Ten slotte: waarom moet er blijven worden vastgehouden aan het Belgische nationalisme – waarbij we toegeven dat dit ditmaal minder uitgesproken naar voren kwam als de vorige keer, mede door de aard van deze kiescampagne. Kan men het verschil in succes voor de partijen in Vlaanderen en Wallonië maar blijven camoufleren achter holle slogans, als zou men niet Nederlands of Frans, maar enkel de taal van de werkende massa spreken? Is het niet tijd dat de nieuwe generatie komaf maakt met de trauma's van de vaders?

Desondanks kunnen we hopen dat de PvdA er dankzij haar beperkte verkiezingssucces in zal slagen een luis in de pels te wezen en een linkser geluid te laten horen. Helaas, ook een belgicistisch.

Met de aandacht die er in de media heerste voor de federale verkiezingen, zou men nog vergeten dat er nog andere supranationale verkiezingen werden georganiseerd: de Europese. Dat is ten dele te begrijpen: ondanks alle retoriek

is de reële impact van het Europees Parlement op het Europese beleid nog vrij gering. Maar het kan wel dienen als graadmeter van de zo gezochte 'Europese publieke opinie' – en die Europese publieke opinie (die dat eigenlijk niet is, maar een optelsom van de opinies in verschillende nationale ruimten) blijkt opvallend 'anti-Europees', of beter: anti-EU.

Op Europees niveau is het duidelijk dat de Europese volkeren steeds minder vertrouwen hebben in de neoliberale Europese Unie – jammer voor ons, Vlamingen, dat dit stelselmatig wordt aangeduid als 'Brussel', maar voor het overige uiterst hoopgevend. Het is echter opvallend dat de Vlaamse pers het in zijn commentaar bijna uitsluitend heeft over hoe dit zgn. 'euroscepticisme' tot uiting komt in stemmen voor extreem-rechtse partijen (i.h.b. het Franse Front National), en bijna volledig voorbij gaat aan het gegeven dat ook links in vele landen aan een flinke opmars bezig. Even een paar voorbeelden:

- Griekenland is zowat het enige geval dat regelmatig in de pers verscheen. Daar kwam de linkse Syriza-coalitie met bijna 27% van de stemmen als grootste formatie uit de bus, een stijging van bijna 22% t.a.v. de Europese verkiezingen van 2009. Ondertussen behoudt de traditioneel communistische KKE haar twee zetels.
- In het zuiden van Ierland is Sinn Féin met 19,5% als tweede grootste partij uit de bus gekomen, op minder dan drie procent van de regerende Fine Gael. Ze stijgt van 0 naar 3 Europese zetels, en lijkt nu duidelijk op weg om de rol van belangrijkste oppositiepartij en (wie weet?) regeringspartij op nationaal niveau op zich te nemen. Ook in het Noorden van Ierland blijft Sinn Féin immers afgetekend de grootste partij, met een kwart van de stemmen.
- Om één of andere reden had de Vlaamse pers het bij de bespreking van de uitslagen van de Europese verkiezingen in het boven-Wuustwezelste vooral over de winst van de eurofiele D66, maar vergat ze consequent te vermelden dat de SP ook een schitterend resultaat heeft behaald (van 7,1% naar 9,6% van de stemmen).
- Binnen de Spaanse staatsgrenzen maakt alles wat min of meer als links kan worden omschreven een goede beurt: van de 54 Spaanse zetels behalen Verenigd Links (IU) er 6, Podemos 5, Links voor het Zelfbeschikkingsrecht 2 en De Volkeren Beslist 1. De twee traditionele Spaanse staatspartijen behalen gezamenlijk amper 30 zetels, komend van 47 op 54. Loopt het Spaanse tweepartijstelsel stilaan ten einde?
- In de autonome gemeenschap Catalonië komen de linkse republikeinen als grootste formatie uit de bus, met 23,7%. Hetzelfde geldt voor de linkse abertzales in Zuid-Baskenland.

- In Finland boekt het Links Verbond 3,4% winst en komt het op 9,3% en één zetel uit. In Denemarken boekt de Volksbeweging tegen de EU (Folkebevægelsen mod EU), lid van de Europees Verenigd Links-Noord Groen Links-fractie, een bescheiden winst van 1% (naar 8,1%) en haalt ze opnieuw een zetel binnen. Ook in Zweden boekt links een lichte winst (0,65%, stijging, 1 zetel)
- In de Franse staat als geheel boekt ook het Links Front (Front de Gauche) lichte winst met 0,13% (tot 6,61%); door het kiessysteem verliest ze echter wel een zetel. In de Franse overzeese gekoloniseerde gebieden, waar links vaak geassocieerd wordt met het streven naar dekolonisatie, scoort wat links van de sociaal-democratie sterker; de belangrijkste linkse lijst scoort er beter dan Le Pen's lijst, die de slogan “Non à Bruxelles, oui à la France” droeg (18,23% vs. 10,25%, één zetel voor het Links Front, geen voor Le Pen). Misschien dan toch maar ook Non à la France?
- In Portugal kwam links verdeeld op: de Unitaire Democratische Coalitie behaalde er 12,68% en het Linkse Blok 4,56%.
- Zelfs in Luxemburg scoort links sterker dan in België (5,76%), maar het haalt geen zetel binnen.
- In Italië, ten slotte, diende Alexis Tsipras van de Griekse Syriza-coalitie ook een lijst in, die erin slaagde drie zetels binnen te halen.

De Europese volkeren hebben dus niet alleen voor zgn. rechts-populistische partijen gestemd; men kan met recht en reden zeggen dat Europa ditmaal ook linkser heeft gekozen. Maar allicht spoort dit niet geheel met het media-verhaal, waarin de groeiende roep om zelfbeschikking maar al te graag wordt vereenzelvigd met een rechtse repli-sur-soi. Het dient trouwens ook opgemerkt dat de succesvolste extreem-rechtse partij, het Front National, haar winst mede geboekt heeft door zich een (allicht oppervlakkig) sociaal profiel aan te meten – zonder daarvoor minder een xenofobe en centralistische partij te worden. Of het nu links of rechts hebben gestemd, het is duidelijk dat de Europeanen zich steeds minder kunnen vinden in het asociale EU-beleid.

Laten we ten slotte ook niet vergeten dat verkiezingen belangrijk zijn voor de democratie, maar ook niet het summum, zeker in situaties zoals de onze, waarvoor de macht van de parlementen steeds verder wordt uitgehouden. Het kan niet de bedoeling zijn na het vervullen van onze opkomstplicht terug te gaan naar onze zetels, om nog een paar jaar te wachten tot we nog eens onze mening mogen geven. Democratie (in haar representatieve vorm) kan slechts echt bestaan bij gratie van een permanente druk op de vertegenwoordigers vanuit de brede sociale en politieke bewegingen.

Sociale beweging

Een afspraak met Daens

Priester Daens, icoon van de christelijk geïnspireerde sociale strijd in Vlaanderen, werd 175 jaar geleden geboren en dat wordt door het Priester Daens Fonds uitgebreid gevierd. Hoewel V-SB zich als socialistisch profileert en de Christene Volkspartij van Daens dat verre van was, willen wij toch dit jubileum in de aandacht brengen. We wandelen immers eenzelfde weg naar een sociaal en rechtvaardig Vlaanderen. Maar bovendien mag ook de strijd van Daens niet vergeten worden, want de Christen-democratie van vandaag heeft maar weinig meer gemeen met de grondlegger er van.

Aan het woord Johan Velghe, voorzitter van het Priester Daensfonds

We hebben vandaag een date, een afspraak met Daens.

Het profiel van Daens is scherp getekend.

Hoe staat het met uw en mijn profiel? Staat het haaks op dat van Daens of sluit het er op aan.

Hebben wij een 'match', een overeenkomst, een eensgezindheid, klikt het met Daens?

De zeven maanden durende activiteitenreeks, onder de noemer 'Daens175' komt nu voorgoed op gang.

Maar het is niet omdat wij geen academische zitting, noch dito betogen houden, dat er geen klare taal gesproken wordt. Die zal niet ontbreken tijdens de vier getuigenissen die zo meteen volgen. Ik probeer evenmin flou zijn.

Daens en de krachtlijnen die de daensisten van de Christene Volkspartij ooit voorhielden zijn noch dood, noch begraven.

Zij wezen een heldere weg aan naar een welvarende samenleving voor iedereen. Voor iedereen zonder onderscheid.

Die heldere weg leidde naar een regelrechte aanval op armoede. Met herverdeling, solidariteit en rechtvaardigheid als wapens.

De daensisten eisten taksen op beurshandelingen, een vermogenswinstbelasting avant la lettre. Vandaag is de minimalistische Tobintaks nog altijd geen realiteit. Het zegt veel over het soort Europees beleid dat ons opgelegd wordt.

Als we straks - hoop ik toch - verklaringen horen over vorming van meerderheden en regeringen, dan deugen die coalities en hun beleidsintenties niet, wanneer daar niet prominent directe, snelle, grootschalige en intensieve maatregelen in voorkomen die de armoede-octopus de tentakels afhakt.

Zet de hakbijl niet verder in de nu al verzwakte sociale zekerheid, maar hakt met de bijl ongenadig in op alles wat armoede veroorzaakt en in stand houdt.

Armoede vreet de samenleving aan. Als mensen hun dagelijkse kost uit de vuilnisbakken moeten halen, zoniet creperen ze, zoals uit een reportage bleek, gemaakt vorige maandag meteen na verkiezingszondag in Nord-Pas de Calais, ja dan moet de EU-elite niet hypocriet jammeren dat de anti-stem er triomfeert. Zij die jarenlang door hard winstbejag het kweekbed van miserie voedden, zij verdienen de schop onder hun electorale kont.

Wantrouw alle beleidsintenties waarin armoedebestrijding niet prominent voorkomt.

Daens was de felste tegenstander van zij die armoede uit winsthonger in stand hielden, de felste tegenstander van zij die de maatschappij opdeelden.

Daarom ijverde hij voor democratie, democratische betrokkenheid voor en door iedereen. In onze partitatie staan we daar mijlenver van af. Democratie is meer dan een verkiezingszondag. Democratie is te waardevol om alleen aan partijen over te laten.

Daens, hij ijverde evenzeer voor gelijkwaardigheid. Nog altijd geen gemeengoed vandaag, vraag het maar aan de vrouwen die voor hetzelfde werk minder verdienen. Vraag het aan de dragers van een allochtone naam wanneer ze gaan solliciteren.

Arbeid en investeren moeten vennoten zijn. Deelgenoten aan eenzelfde welvaartsproces.

Werknemers zijn geen radertjes in een zo goedkoop te houden productieproces.

Werknemers zijn geen synoniem van loonlast. Werknemers moeten niet voorbestemd worden om een burn-out te krijgen, om af te stevenen op depressie of om onze desastreuze zelfmoordcijfers aan te dikken. Investeren moet gericht zijn op sociaal en ecologisch ondernemen.

Met de democratie wordt gesold.

Wat baat de verkiezing voor een Vlaams Parlement wanneer er voorwaarden opgelegd worden aan de samenstelling van de Vlaamse regering: de koppeling aan het federale niveau, terwijl Duits- en Franstaligen hun terechte eigen weg gaan. Vlaanderen staat vandaag ver weg van soevereiniteit, waarbij elk staatsgezag steunt op de wil van het volk.

Democratie dat is zichzelf regeren, het niet steunen op voorrechten. Dit land heeft de democratie al lang verbannen met een grendelgrondwet en de blokkeringsminderheid, alarmbelprocedures en belangenconflicten. Zes miljoen Vlamingen zijn in dit land een politieke minderheid geworden. De Belgische vergrendeling, of het groot democratisch deficit.

De zesde staatshervorming, met nog altijd verbrokkelde bevoegdheden als stokken in de wielen om tot een transparant beleid te komen, deze staatshervorming draagt alle sporen van de kloof tussen establishmentpolitiek en het reële leven.

Laat het duidelijk wezen. Daens stond en staat voor duidelijke en rechtlijnige principes, krachtlijnen:

iedereen heeft recht op en moet kansen krijgen om welvarend te worden;

iedereen is gelijkwaardig;

iedereen heeft een gelijke inbreng in de democratie;

de samenleving moet in al haar geledingen rechtvaardig zijn en handelen;

taal en cultuur, zeg maar onderwijs en emancipatie, dat alles zijn de scharnieren om tot samenhang, tot cohesie, tot dat zo betrachte warme, solidaire Vlaanderen te komen.

Het Priester Daensfonds staat voor de verstrengeling van sociale en Vlaamse strijd. Twee emancipatorische eisen waaraan nog altijd niet voldaan is. Té belangrijk om alleen aan het spel van partijen en coalities over te laten.

Vakbonden en sociale organisaties moeten uitermate alert blijven opdat er aan opbouw in plaats van aan afbraak gedaan wordt. Onze sociale zekerheid moet hogerop getild worden, krachtige impulsen krijgen. Niemand verdient het om te leven aan, onder of net boven de armoedegrens, om veroordeeld te worden tot aanschuiven bij de voedselbedeling.

Die alertheid moeten we niet afwentelen op vakbonden en sociale organisaties alleen.

Het nog altijd rijke verenigingsleven, sociale en andere drukingsorganisaties moeten hun opiniërende rol spelen, zo ook de Vlaamse Beweging, zij het dat die dringend aan bezinning toe is.

We zijn niks met een Vlaamse Beweging die niet langer uitwaaiert over het brede verenigingsleven of zich laat overwoekeren door of openlijke, of onderduimse uitingen van uitsluiting.

Praat ik nu té vaag? Recente incidenten zoals bij de migratietoonstelling in Ninove en stellen dat nieuwe Vlamingen van onze tradities, in casu het Aalsters carnaval, moeten afblijven. Die incidenten zijn ronduit beschamend en bezoedelen mijn beeld van een Vlaanderen dat mijn fierheid opwekt.

De Vlaamse Leeuw moet klauwen voor de rechten van iedereen, ongeacht opleiding, werkloos of niet, ongeacht afkomst.

De Vlaamse Beweging mist vandaag de kracht van het grote appèl. Slechts vijfduizend betogers, waaronder dan nog een pak Catalanen en andere autonomie-ijveraars, kwamen opdagen voor de manifestatie voor het zelfbeschikkingsrecht van volkeren van 30 maart jongstleden.

Zelfbeschikkingsrecht, dat is democratie. Maar ondertussen vullen de wachtlijsten zich aan voor sociale huisvesting, om uw kind in een school in te schrijven, om een gehandicapte een opvang te geven. Werkloosheid en gebrek aan jobaanbod. Sociale dumping die bonafide ondernemingen teistert.

Ik heb voorgehouden niet flou te zijn. Welaan dan: Vlaamse Beweging, die ooit floreerde en bij de leefwereld van de mensen aansloot toen de sociale eis 'Werk in eigen streek' klonk,

Vlaamse Beweging, richt en focust u op de directe leefwereld van alle Vlamingen, zonder onderscheid van generatie en afkomst.

Breng met concrete voorbeelden, correcte analyses en in een directe taal, hoop op een betere samenleving in de harten van allen.

Hoop op een betere toekomst.

Dat is de taal van Daens. Dat is het profiel van Daens.

Hebben wij een 'match', een heldere overeenkomst, met Daens? Klikt het met Daens?

Johan Velghe

Voorzitter Priester Daensfonds

Biografie

Victor Brunclair(1899-1944): dansend op een vulkaan (*)

In de 19^e eeuw stond het arme Vlaanderen bekend voor zijn grote emigratiestromen naar het industriële Wallonië. De Waalse familie van **Victor Brunclair** maakte de omgekeerde beweging. Heel wat arme Walen werden aangetrokken door de expansie van de Antwerpse haven. Er ontstond een uitgebreide Waalse gemeenschap vnl. in de randgemeenten. De dochter van de Waalse immigranten **Isabelle Colette**(Namen) en **Julien Brunclair** (Hengouwen) met name, **Hortentia Brunclair**, beviel in 1899 op achttienjarige leeftijd van een zoon: Victor Brunclair. Victor kreeg de naam Brunclair omdat Victors vader weigerde te huwen en spoorloos was. Zijn moeder stierf jong. Hij werd weeskind en werd opgevoed door zijn grootmoeder Isabelle in de volkswijk Seefhoek. Terwijl de Franssprekende Vlaamse elite hun kinderen naar private Franssprekende scholen stuurden, werden de arme, maar begaafde kinderen zoals Victor die naar een volkse, lagere Nederlandstalige school gestuurd. De sociale taalgrens was een grenslijn tussen de Franssprekende elite en de Nederlands dialect sprekende, arme arbeiderskinderen uit de Seefhoek. Victor zag als intelligente, arme jongen de sociale tegenstellingen en werd als reactie op de burgerlijke elite vrijzinnig, anti-Belgisch en antiklerikaal. Hij werd daarin geholpen door de inplanting van de socialisten, in de Seefhoek. Volgens de auteur schoven de socialisten in Antwerpen in de jaren einde van de 19^e eeuw op in de richting van wat men als flamingantisch socialisme kan worden omschreven. Daarbij kwam hulp uit onverwachte hoek. In de Seefhoek werd een leidende rol opgenomen door een eveneens geïmmigreerde Waalse arts uit Dinant, met name: **Modest Terwagne**. De dokter van de armen zoals hij genoemd werd dankte zijn populariteit aan het feit dat hij zeer snel Nederlands leerde en zowel op congressen als in de Kamer zich ontpopte als vurige verdediger van de Vlaamse belangen. **Jan Chapelle**, redacteur van de Werker schreef in 1906: *“Als een ellendige taalstrijd vatten we de Vlaamse beweging niet op. In onze opvatting wordt van eerst af elke neiging tot rassenstrijd uitgestoten. Voor ons is de Vlaamse strijd onderdeel van de klassenstrijd”*. Als jonge tiener groeide Brunclair hij op met flaminganten zoals de latere burgemeester van Antwerpen **Lode**

Craeybeckx, August Vermeylen, Lode Baekelmans die weg wilden van de romantische taalstrijd van de Vlaamse beweging. Vlaamse jongeren radicaliseerden onder invloed van de universitaire kwestie (vernederlandsing), de weigering het leger te splitsen in Waalse en Vlaamse regimenten...Hij kwam op school in de ban van het boek *“De kleine Johannes”* van de Nederlandse psychiater **Frederik van Eeden** voor wie het steeds duidelijker werd dat het eigendomsrecht op de grond en de productiemiddelen de oorsprong vormen van wat hij als een maatschappelijk ziekteproces omschreef. Van Eeden pleitte voor een ethisch-communistisch alternatief voor het kapitalisme. Tijdens de oorlog zou door jong studenten uit het Antwerpse de *‘Johanneskring’* worden opgericht. Een debatclub waarvan V. Brunclair lid werd en zijn isolement zou doorbreken. Onder de vrijzinnige jongeren van Antwerpen leefde een groot enthousiasme voor het *“Aktivismus”* van **Kurt Hiller**. Deze stroming was pacifistisch en idealistisch en werd na de oorlog overgenomen door de Franse *Clarté*-groep. In de lente van 1915 verscheen in het tijdschrift *De Jonge Tijd* het eerste publieke geschrift van V. Brunclair onder de schuilnaam *‘Bonafied’*. Uit zijn poëzie blijkt een zwartromantisch wereldbeeld. Het was ivorentorenpoëzie, die hij weldra zou verlaten voor een poëzie waarin de wisselwerking tussen kunst en maatschappij sterker zou aanwezig zijn. Brunclair zou ook aansluiting vinden bij het *Activisme*. In 1916 publiceerde hij een eerste artikel in *Ons Land* naar aanleiding van de kleine activistische doorbraak in Antwerpse socialistische kringen. In dat artikel betreurde V. Brunclair dat er nog steeds sociaal democraten waren die vasthielden aan hun kosmopolitisch standpunt. Met de dichter **Paul van Ostaïen**, die Brunclair sterk beïnvloedde, kwam hij tot de conclusie dat *“echt wereldburgerschap pas te bereiken viel via nationale cultuuractie. Een kosmopolitisch internationalisme dat niet tot op het merg doordrongen is met de levenssappen van het nationalisme vergaat onvermijdelijk aan beenderziekte”*. Eén van de eerste Antwerpse socialisten die daarin meeging was **Jef Van Extergem** die als secretaris van de Socialistische Jonge Wachter (SJW) samen met een aantal socialistische de *Vlaamse Sociaal-Democratische Arbeidersgemeenschap (VSDAG)* oprichtte die ijverde voor een “actief flamingantisme” die de socialistische grondbeginselen niet uit het oog verloor.

Victor Brunclair kwam na de eerste wereldoorlog oorlog aan zijn trekken in het tijdschrift “*Vlaamsche Arbeid*” van **Jozef Muls**. Daarin schreef hij zijn beste stukken. Met zijn eerste artikel in de reeks “*Jongere Kunst*” mengde V. Brunclair zich in een discussie die de geschiedenis zou ingaan als het *expressionismedebat*. De eerste ronde van dit debat was begonnen met een essay van **Marnix Gijsen** over **Karel van de Woestijne**. Een van de leidinggevende figuren van de literaire “*Nu en Straks*”- beweging. Volgens Gijsen sprak uit het Van de Woestijne werk een individualistische poëzieopvatting die door activistische jongeren niet kon worden onderschreven. Brunclair sloot zich aan bij Gijsens kritiek. De rode draad in zijn bijdrage, en zijn hele leven, was een zoektocht van V. Brunclair naar de juiste verhouding tussen kunst en politiek. Brunclair kende aan de literatuur- en aan de kunst in het algemeen- een belangrijke wereldverbeterende rol toe, maar dit engagement mocht de autonomie van de kunstenaar niet beperken. Op een congres over moderne kunst hield Brunclair een lezing over de verhouding kunst en politiek. Hij kantte zich tegen ‘gemeenschapskunst’ die afdaalt tot het volk met pedagogische bedoelingen en koos voor de kunst die *seismografisch* de beroering optekent die de massa’s doorwoelen. De literatuur, niet als voertuig voor een maatschappijleer, maar als getuigenis van het samenhorigheidsgevoel tussen enkeling en collectiviteit. De kunstenaar houdt het volk een spiegel voor. Voor V. Brunclair belichaamde **Charlie Chaplin** het beste deze verhouding tussen kunst en maatschappij. Chaplin was voor hem de “zuivere” kunstenaar, bewogen, kritisch maar vrij van ideologie en politiek. V. Brunclair zou hem levenslang bewonderen. In die zin verzette hij zich ook tegen de greep van totalitaire regimes op de kunstschepping.

Vlak voor de tweede wereldoorlog (1938) werd V. Brunclair deeltijds secretaris bij de *Koninklijke Nederlandse Schouwburg (KNS)* te Antwerpen. De ijverige en ambitieuze Brunclair zou erin slagen zijn stempel te drukken op het KNS- beleid. Hij had bijv. een belangrijk aandeel in de opvoering – de eerste in Vlaanderen – van **Bertolt Brechts** beroemde toneelstuk de *Driestuiversopera*. Met deze opera kreeg hij heel katholiek en extreem-rechts Vlaanderen over zich heen. De Gazet van Antwerpen schreef dat deze ‘*hoop stinkenden drek*’ niet door de beugel kon. In 1941 werd hij deeltijds secretaris van de *Koninklijke Vlaamse Opera (KVO)* van Antwerpen. Niet zonder moeite, want er bestond een ‘dossier’ van Brunclair bij de Duitsers die wisten dat Brunclair had meegewerkt aan het door de KP geleide en gefinancierde blad *Uilenspiegel*. Dat belette niet dat het streven naar sociale erkenning, geldproblemen en het absolute individualisme van de kunstenaar, waarvan hij dacht dat hij hierdoor boven

de politieke werkelijkheid stond, hem tijdens de bezetting deed ontsporen en hem ook deed samenwerken met de collaboratie. En niet zomaar wanneer hij kandideerde (tevergeefs) voor de post van oorlogsburgemeester (in Kapellen waar hij gewoond had). Hij leek niet te beseffen dat deze functie essentieel was voor de uitbouw van een fascistische repressiestaat in Vlaanderen. Ook cultureel dreef hij af door in teksten allerhande elementen van de bloed- en bodemtheorie te gebruiken en zo cultureel te collaboreren. Tegelijk schreef hij in de belangrijkste tekst die hij publiceerde "*Het heilige Handvest*" een anti-Duits en antifascistisch pamflet. Wat hem echter de das omdeed bij de Duitse bezetter was, in een gesprek in de KVO waar hij werkte, de uithaal aan het adres van de Vlaamse SS'er **Reimond Tollenaere** die in 1942 sneuvelde in Rusland. Hij vond luidkeels dat Tollenaere zijn verdiende loon had gekregen. Op het moment dat hij zijn woorden uitsprak hoorde een '*luistervink*' van de inlichtingendienst van de Vlaamse SS Brunclairs uithaal. Brunclairs afkeer voor Tollenaere was niet toevallig. Voor hem stond Tollenaere symbool voor alles wat er misgelopen was met het Vlaams-nationalisme. Deze uithaal zou Brunclair duur te staan komen samen met zijn anti-Duitse en antifascistische teksten uit brochures die bij huiszoeken werden gevonden (bijv. Brunclairs vertaling van de Driestuiversopera van B. Brecht dat door de nazi's werd beschouwd als 'entartete' kunst van een marxistisch toneelschrijver). Hij werd opgepakt en opgesloten in Hoei, het Nederlandse Vught om zo gedeporteerd te worden naar Neuengamme waar hij in een dwangarbeidskamp in *Ladelund* (Noord-Duitsland) stierf van uitputting in 1944, in de vochtige veengebieden van Ladelund (waar antitankgrachten moesten gegraven worden).

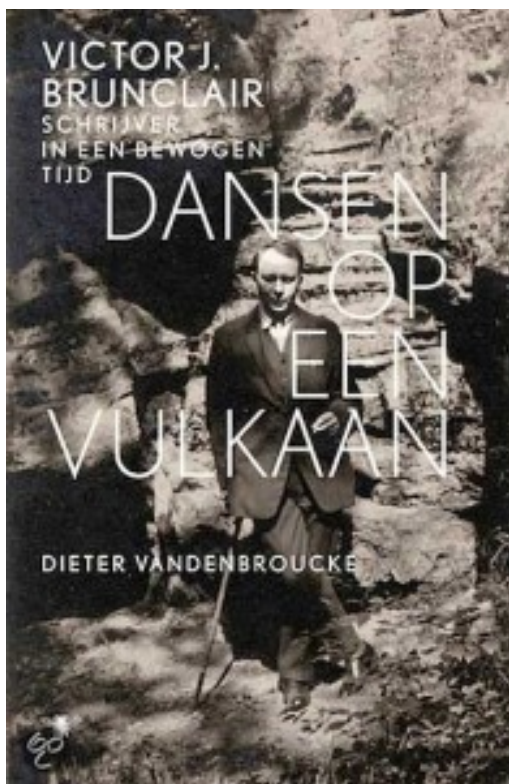
x

Wie ooit de geschiedenis schrijft van de sociaal-flamingantische beweging, in de bewogen eerste helft van de vorige eeuw, zal moeilijk omheen de dichter en essayist en de bevlogen en open man Victor Brunclair kunnen. Niet dat zijn literair werk zo indrukwekkend was. Maar toch waren zijn pennenvruchten niet zonder belang. Victor Brunclair was een extreme individualist en stond op een absolute artistieke vrijheid in woord en geschrift. Hij verwierp de louter esthetische "kunst om de kunst", maar ook de kunst als apologie van politieke ideologieën. Hij sprak over de 'seismografische' functie van de kunstenaar. Hij droomde van een vrij Vlaanderen, een geëmancipeerd Vlaams volk. Hij zag ontgoocheld hoe zijn oude strijdmakkers onderdeel werden van het Belgisch regime of hun Vlaamse ontvoogdingsstrijd verkwanselden door collaboratie met een vreemde bezetter tegen het eigen volk. Hij polemiseerde graag, hij beoefende de kunst van het redetwisten over belangrijke maatschappelijke

en artistieke kwesties. Hij genoot ervan, maar vergat dat hij met zijn absoluut individualisme danste aan de rand van de vulkaan. Tot hij in de krater stortte.

Dieter Vandenbroucke schreef niet alleen een prachtig en rijk gestoffeerd verhaal over een boeiende man. Maar hij maakte er een standaardwerk van voor wie de periode van het interbellum, en vooral het democratisch flamingantisme in die periode, beter wenst te begrijpen.

Miel Dullaert

Dansen op een vulkaan, Victor J. Brunclair, schrijver in een bewogen tijd.

Dieter Vandenbroucke,

Bezige Bij Antwerpen, 2013

585 blz.

Colofon **KALENDER**

Donderdag 3, vrijdag 4 juli, 20 u

Lezingen georganiseerd door het Koerdisch Instituut en Vrede vzw over de situatie in Rojava (West-Koerdistan) waar de Koerdische eenheidspartij (PYD) samen met medestanders van verschillende afkomst een autonome democratie opbouwt.

Donderdag: Vrijzinnig centrum Geuzenhuis, Kantienberg 9, Gent
Vrijdag: cc De Markten, Oude Graanmarkt 5, Brussel

Vrijdag 11 juli 15u. Brussel

Jaarlijkse 11-juliviering van TAK en het Vlaams Huis te Brussel (drukkersstraat 20).
Gratis vat inclusief, en toespraak door Bernard Daelemans (Meervoud, VVB)

Zondag 10 augustus, Doel – hele dag

Feest in de straten van Doel, het dorp dat blijft!

Lidmaatschap

De lidgelden: €8 voor werkenden, €5 voor studenten en niet-werkenden.

Een radicaal links en soevereinistisch alternatief is broodnodig. Wij rekenen op jou!
Bouw mee aan een Vlaams en links alternatief voor de 21ste eeuw!

Voor vragen: info@v-sb.net

T-shirts

Kostprijs: €8, in verschillende maten.
Meer info: secretariaat@v-sb.net
IBAN: BE06 9795 9442 7422
BIC: ARSPBE22

in voorraad:
"V-SB t-shirt"
"Vlaanderen Tegen Racisme"
"Ik ♥ van Brussel"